

نقش عامل‌های شخصیت هگزاگو در فضیلت‌های زناشویی با میانجی‌گری خیرباوری

محمدسعید کرمی^۱، محمدتقی تیبیک^۲، عباس‌علی هراتیان^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی نقش واسطه‌ای خیرباوری در رابطه با شخصیت و فضیلت‌های زناشویی بود. روش پژوهش از نوع توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری، مردان و زنان متأهل ایرانی فعال در فضای مجازی بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۴۵۴ نفر انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات از سه مقیاس عوامل شخصیت هگزاگو (۶۰ گویه‌ای)، رضایت از زندگی بر اساس نظریه خیرباوری و فضیلت‌های زناشویی استفاده شده است. اطلاعات به دست آمده از طریق مدل‌یابی معادلات ساختاری با استفاده از روش تحلیل مسیر با نرم‌افزار ایموس نسخه ۲۴ و آزمون‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار اسپاس نسخه ۲۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های به دست آمده نشان داد هر یک از متغیرهای پژوهش همبستگی بالایی با یکدیگر داشتند و نتایج تحلیل مسیر، بیانگر معناداری نقش واسطه‌ای خیرباوری در رابطه با شخصیت و فضیلت‌های زناشویی بود؛ به این صورت که عوامل صداقت-تواضع، برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی و توافق از طریق خیرباوری پیش‌بینی مثبتی برای فضیلت‌های زناشویی داشت. در این مراحل وزن‌های رگرسیونی معنادار بودند.

کلیدواژه‌ها: فضیلت‌های زناشویی، خیرباوری، شخصیت، عوامل شخصیت هگزاگو.

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد روان‌شناسی مثبت‌گرای اسلامی. گروه روان‌شناسی، دانشگاه قرآن و

حدیث، قم، ایران.

۲. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه قرآن و حدیث، قم، ایران (نویسنده مسئول)

۳. استادیار گروه خانواده، پژوهشکده علوم رفتاری، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران.

**The mediating role of Belief in Benevolence in the relationship between
HEXACO personality factors and marital virtues**

Abstract

The purpose of the present was to investigate the mediating role of benevolence in the relationship between personality and marital virtues. The research method was descriptive-correlational and the statistical population included Iranian men and women active in cyberspace, among whom 454 people were selected by convenience sampling method. For data collection, three questionnaires were used: HEXACO personality factors (HEXACO-60), Life Satisfaction from Islamic Viewpoint Based on Belief in Benevolence and marital virtues the path analysis using AMOS-24 software and statistical tests were analyzed using SPSS-26 software. The findings showed that Belief in Benevolence in the relationship between HEXACO personality factors and marital virtues. the results of path analysis showed the significant mediating role of the Belief in Benevolence in the relationship between hexaco personality factors and marital virtues. Regression weights were significant in these stages.

Keywords: Marital Virtues, Belief in Benevolence, Personality, Hexaco Personality Factors.

مقدمه

فضیلت‌های زناشویی^۱ سازه‌ تازه‌ای است که به پیوند اخلاق و روان‌شناسی در بستر تعاملات زناشویی می‌پردازد. مفهوم فضیلت در روابط زناشویی با روان‌شناسی مثبت‌گرا - به ویژه از زمانی که پژوهشگران این حوزه به فضیلت‌ها توجه ویژه داشته‌اند - ارتباط یافته است (سلیگمن و سیکزنت میهالی^۲، ۲۰۰۰). یکی از افراد تأثیرگذار در معرفی جایگاه فضیلت‌ها در رابطه زناشویی^۳ فاورز^۴ است که چارچوب فضیلت‌ها در رابطه زناشویی را او (۱۹۹۸) پایه‌ریزی کرد. طبق نظر فاورز (۲۰۰۱) فضیلت‌هایی چون شجاعت و اعتماد، صداقت، مهربانی و بخشودگی، بخشی از صمیمیت زناشویی است. از دید او برای ایجاد رضایت زناشویی تنها آموزش مهارت‌های رفتاری کافی نیست. این آموزش‌ها زمانی مفید خواهند بود که همسران دارای فضایی مانند خویش‌داری، شجاعت و سخاوت باشند. طبق نظر فاورز (۲۰۰۱) در ازدواج، هر یک از شریک‌های زندگی می‌توانند به واسطه فضیلت‌هایی چون دوستی، سخاوت، عدالت و وفاداری بر پرورش روان‌درستی یکدیگر تأثیر بگذارند. فواید دیگری که این فضیلت‌ها در زندگی مشترک دارد عبارت‌اند از اینکه به خودافشاگری، اعتماد و فرایندهای دیگر صمیمیت بین زوجین کمک کنند که این موضوع نقش مهمی در کاهش تعارضات زناشویی دارد (مرادی، یزدانبخش و بساطی، ۱۳۹۵؛ استیونس^۵، ۲۰۰۵). این فضیلت‌ها به کاهش ارتباطات منفی می‌انجامند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند فضیلت‌ها بر کیفیت ازدواج (خجسته‌مهر، آقایی و امیدیان، ۱۳۹۶؛ سلیگمن و سیکزنت میهالی، ۲۰۰۰؛ فاورز، ۲۰۰۱؛ هاوکینز، فاورز، کارول و یانگ^۶، ۲۰۰۶) و سازگاری زناشویی (ولدورل-بروگان، بردفورد و ویل^۷، ۲۰۱۰) ایجاد عشق کریمانه بین

۱. marital virtues

۲. Seligman & Csikszentmihalyi

۳. marital virtues

۴. Fowers

۵. Stevens

۶. Hawkins, Fowers, Carroll & Yang

۷. Veldorale-Brogan, Bradford & Vail

همسران (جفریز^۱، ۲۰۰۰) اثرگذارند. مطالعه موسوی و دهشیری (۱۳۹۸) - که براساس فرهنگ ایرانی-اسلامی بوده است- نشان داد فضیلت‌های زناشویی در ۴ عامل سخاوت (اعطا کردن بی‌چشمداشت)، بردباری (ظرفیت مقاومت در برابر سختی‌ها)، حریم‌داشت (پاسدداشت حریم رابطه زناشویی) و تدبیر (پذیرش مسئولیت‌های زندگی مشترک، مدیریت نقش‌ها و امور جاری زندگی) قابل بررسی است.

وجود شباهت میان فضیلت و شخصیت که همواره با سنجش صفات مثبت و منفی همراه بوده، راه را برای بررسی رابطه میان شخصیت و فضیلت‌های زناشویی هموار می‌کند. در این پژوهش از مدل شش عاملی شخصیت استفاده شده که با مرور مطالعات وازه‌ای صفات شخصیت از چندین زبان و فرهنگ، به بازآرایی پنج عامل بزرگ شخصیت پرداخته است و به اضافه نمودن عامل ششم که بیشتر جنبه اخلاقی دارد منتهی گردید (اشتون و لی^۲، ۲۰۰۱؛ اشتون، لی و سون^۳، ۲۰۰۰ و اشتون، لی، پروجینی، ساروتا، وریس، بلاس و دیگران ۲۰۰۴). این سازه شامل صداقت و تواضع^۴، تهییج‌پذیری^۵، برون‌گرایی^۶، توافق^۷، وظیفه‌شناسی^۸ و گشودگی به تجربه^۹ می‌شود. هر یک از این ابعاد شخصیتی دارای دامنه‌ای از صفات هستند که در میان آنها، فضیلت‌هایی چون خلوص^{۱۰}، انصاف^{۱۱}، دوری از حرص^{۱۲}، فروتنی^{۱۳}، بخشش^۱، ملایمت^۲، انعطاف‌پذیری^۳ و بردباری^۴ به چشم می‌خورد (لی

۱. Jeffries
۲. Ashton & Lee
۳. Ashton, Lee & Son
۴. honesty-humility
۵. emotionality
۶. extroversion
۷. agreeableness
۸. conscientiousness
۹. openness
۱۰. sincerity
۱۱. fairness
۱۲. greed avoidance
۱۳. modesty

و اشتون، ۲۰۰۴). با توجه به قرابت معنایی مدل شش عاملی و فضیلت‌ها یا توانمندی‌های منش، تأثیر شخصیت بر شکل‌گیری فضیلت‌های زناشویی می‌تواند جالب توجه باشد. پژوهش‌های متعددی به همبستگی میان عوامل شخصیت و فضیلت‌ها پرداخته‌اند (مانند: شو-کان^۵، ۲۰۱۱ و تیک، قربانی و رضازاده، ۱۳۹۲) همچنین عوامل شخصیت مقدار قابل توجهی از واریانس فضیلت‌ها را پیش‌بینی می‌کنند (راد و اودن‌هاون^۶، ۲۰۱۱). همبستگی میان فضیلت‌ها با عوامل شخصیت نشان‌دهنده این است که فضیلت، تابعی از شخصیت است (میچل، جیمز و جان^۷، ۲۰۰۰). این رابطه می‌تواند به این مربوط باشد که هریک از فضیلت‌ها با برخی از عوامل شخصیت قرابت معنایی دارند (پیترسون و سلیگمن^۸، ۲۰۰۴، ص ۶۹).

پژوهش حاضر درباره تعداد محدودی از فضیلت‌ها (بردباری، سخاوت، حریم‌داشت و تدبیر) بحث می‌کند از این رو برای این پژوهش، رابطه شخصیت با این فضیلت‌ها اهمیت دارد. پژوهش‌های فراوانی وجود دارند که به صورت جداگانه به رابطه میان عوامل شخصیت و بردباری (پژوهش بابائی، تیک و حاتمی، ۱۳۹۳؛ خرمائی و فرمانی، ۱۳۹۳؛ فرمانی، آقاییوسفی و دهستانی، ۱۳۹۶؛ آقاییوسفی، ترخان و فرمانی، ۱۳۹۶؛ ظهرابی، ۱۳۹۶)، سخاوت (ژائو، فرگوسن و اسمایلی^۹، ۲۰۱۶؛ هلیبگ و زتلر^{۱۰}، ۲۰۱۵؛ باکلر، شریفی، کانسکه، زیوبک و سینگر^{۱۱}، ۲۰۱۷)، شخصیت و

-
۱. forgiveness
 ۲. gentleness
 ۳. flexibility
 ۴. patience
 ۵. Shou-Kuan
 ۶. Raad & Oudenhoven
 ۷. Michael, James & John
 ۸. Peterson & Seligman
 ۹. Zhao, Ferguson & Smillie
 ۱۰. Hilbig & Zettler
 ۱۱. Böckler, Sharifi, Kanske, Dziobek & Singer

حریم‌داشت (باند، میو-چی، چان، وینگ-یان و وونگ^۱، ۲۰۱۲؛ کویاتکوفسکا و روگوزا^۲، ۲۰۱۹) و شخصیت و تدبیر (هیلیگ، زاتلر، لیست و هیداش^۳، ۲۰۱۳؛ گریگ، هارت و سدیکیدز^۴، ۲۰۰۸) پرداخته‌اند. هرچند ممکن است تفاوتی در مفهوم‌شناسی سازه‌ها میان پژوهش‌های اسلامی-ایرانی و پژوهش‌های خارجی به چشم بخورد اما به دلیل وجود برخی نقاط مشترک می‌توانند به عنوان ادبیات پژوهش حاضر به شمار آیند.

مطالعه تاریخچه و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد، علی‌رغم توجه پژوهشگران روان‌شناسی مثبت‌گرا به رابطه میان شخصیت و فضیلت، پژوهش مستقلی که به رابطه میان عوامل شخصیت و فضیلت‌های زناشویی پرداخته باشد وجود ندارد. اما با توجه به این پیشینه می‌توان چنین فرض کرد که ابعاد اخلاقی شخصیت به عنوان یک پیش‌بینی‌کننده قوی می‌توانند در شکل‌گیری فضیلت‌های زناشویی تأثیرگذار باشد. فضایل زناشویی همچون سایر فضیلت‌ها تابعی از صفات پایدار شخصیتی هستند.

در عین حال ممکن است فضیلت‌های زناشویی تحت تأثیر یک باور بنیادین دینی به عنوان میانجی میان شخصیت و فضیلت باشد. در این پژوهش از خیرباوری به عنوان میانجی استفاده شده است. همان‌گونه که از عبارت «خیرباوری» پیدا است، این واژه به معنای باورمند بودن به «خیر» است که بیشتر تأکید بر خیرخواه بودن خداوند و خیر بودن تقدیرات الهی، لزوم خیرگرایی انسان و در نهایت خیر بودن برنامه خداوند برای زندگی که با عنوان «دین» شناخته می‌شود، دارد. این نظریه در بُعد تکوینی به دنبال این است که نشان دهد نظام آفرینش بر اساس «خیر» بنا شده است و در بُعد تشریحی در صدد شناخت واکنش مناسب انسان نسبت به تکالیف و بلاياست (قاسمی، پسندیده و دلاور، ۱۳۹۵، ۵۵؛ قاسمی، اصفهانیان، پسندیده و دلاور، ۱۳۹۸). پایه نظری در بحث رضامندی اسلامی، «خیر» است؛ به این معنا که اگر انسان چیزی را خیر ارزیابی کند نسبت به آن رضایت خواهد یافت. پس فردی که زندگی را مبتنی بر خیر واقعی می‌داند و معتقد به خیر بودن تقدیرهای الهی است احساس رضایت خواهد کرد چون احکام و مقدرات الهی را برای خود و آفرینش خیر

۱. Bond, Miu-Chi, Chan, Wing-Yan & Wong

۲. Kwiatkowska & Rogoza

۳. Hilbig, Zettler, Leist & Heydasch

۴. Gregg, Hart & Sedikides

می‌داند (پسندیده، ۱۳۹۵، ۳۱۸؛ پسندیده، گلزاری، براتی سده، ۱۳۹۱، ۹۲). بخش عمده‌ای از نظریه خیرباوری را - از آن جهت که این دیدگاه مبتنی بر تصور فرد نسبت به خداوند است - می‌توان در روان‌شناسی دین جستجو کرد. به عنوان نمونه گرساچ تصورات از خدا را به سه بخش تقسیم کرده: دسته نخست ویژگی‌هایی‌اند که خدایی فعال، خیرخواه، هدایت‌کننده و پایدار را توصیف می‌کنند. دسته دوم به خدای سخت‌گیر اشاره دارد که توصیفی از خداوند غضبناک و سرزنش‌گر است. دسته سوم اوصافی‌اند که خدایی دوردست و بی‌عاطفه، غیرانسان‌وار، دست‌نیافتنی، بیگانه و منفعل را توصیف می‌کنند (گرساچ^۱، ۱۹۶۸؛ شافر و گرساچ^۲، ۱۹۹۱). همچنین بنسون و اسپیلکا^۳ (۱۹۷۳) بر این مبنای تصور مردم نسبت به خداوند، مقیاسی برای سنجش تصورات فرد از خدا ایجاد کردند. مردم یا خدا را عاشق و خیرخواه می‌دانند و یا فرمانفرما (بنسون و اسپیلکا، ۱۹۷۳). به هر روی افرادی که انگاره خیرخواهانه از خدا دارند و او را لایتناهی، هدایتگر، پایدار، قدرتمند و حمایتگر می‌دانند، رابطه نزدیک‌تری نسبت به خدا تجربه می‌کنند. در مقابل افرادی که تصوراتشان از خدا تصویری نامربوط است یا به خدای تنبیه‌گر باور دارند، رابطه دورتری را نسبت به خدا احساس می‌کنند (وونگ-مک‌دونالد و گرساچ^۴، ۲۰۰۴). افزون بر این، تصور خیرخواهانه از خدا آثار فراوانی بر روان‌درستی، رضایت از زندگی، افسردگی، اضطراب و غیره دارد (نوفرستی، روشن، فتی، حسن‌زاده و پسندیده، ۱۳۹۵؛ شاهی صنوبری، آقا محمدیان و معینی‌زاده، ۱۴۰۰). از این‌رو می‌توان گفت رابطه با خدا، وابسته به شناخت از خداوند است و این رابطه آثار فراوانی بر رضایت از زندگی و سلامت روان دارد.

پژوهش‌های متعددی به بررسی ارتباط میان شخصیت و تصور از خدا پرداخته‌اند، که اغلب در جهت سنجش صفات تاریک شخصیتی و تصورات منفی از خداست. از جمله آن‌ها پژوهش اسکاپ جانکر، اورلینگ بونتکو، ورهاگن و زاک^۵ (۲۰۰۲) است. آنها به

۱. Gorsuch

۲. Schaefer & Gorsuch

۳. Benson & Spilka

۴. Wong-McDonald & Gorsuch

۵. Schaap-Jonker & Eurelings-Bontekoe & Verhagen & Zock

این نتیجه دست یافتند که هرچه ملاک‌های آسیب‌شناسی در فرد بیشتر باشد، تصویر خدا منفی‌تر خواهد بود. همچنین یافته‌ها حاکی از همبستگی میان علائم خوشه A با تصویر خدای منفعل وجود دارد. همچنین هنگامی که علائم خوشه C وجود دارد، خدا به عنوان یک قاضی سخت‌گیر تجربه می‌شود. در پژوهش برام، موی، جانکر، اسکاپ، تیلبرگ، وان^۱ و دیگران (۲۰۰۸) حضور و علائم افسردگی روان‌رنجوری با احساس اضطراب نسبت به خدا و نیز نارضایتی از خدا همراه بود. همچنین توافق‌پذیری با درک خدا به عنوان منبع حمایتی و با دعا همراه بود. نتایج پژوهش صادقی، عصار، پیمان‌پیک و ابراهیمی (۱۳۹۳) نیز نشان داد روان‌آزرده‌خویی پیش‌بینی‌کننده ارتباط نامطلوب با خدا و ویژگی‌های برون‌گرایی، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی پیش‌بینی‌کننده اعتماد به خداوند و ارتباط متناسب با اوست. بر این اساس سلامت روان و ویژگی‌های شخصیت متعادل می‌تواند بر تصور از خدا و ارتباط مثبت با او تأثیرگذار باشد. از سوی دیگر نتایج تحقیقات نشان می‌دهد تصاویر خیرخواهانه از خدا بر سلامت روان و جسم (ارونسون، استوتزل، ارنسون، بالین، کریمر، جورج^۲ و دیگران، ۲۰۱۱؛ کروس، ایمانز و ارونسون^۳، ۲۰۱۵) و رضایت‌مندی (پسندیده و همکاران، ۱۳۹۹؛ امید و همکاران، ۱۳۹۹؛ حدادی کوهساری و کاشفی، ۱۳۹۴) مؤثر است. روان‌درمانی مثبت‌گرا مبتنی بر خیرباوری نیز بر کاهش علائم افسردگی غیر بالینی (نوفرستی و دیگران، ۱۳۹۵) و افزایش شادکامی، رضایت از زندگی و بهزیستی روان‌شناختی افراد افسرده غیربالینی منتهی شده است (نوفرستی، روشن‌چلسی، فتی، حسن‌زاده و پسندیده، ۱۳۹۷). افزون بر این، به طور مشخص رابطه تصور از خدا و رابطه همسران نیز مورد مطالعه قرار گرفته است. خیرباوری می‌تواند بر کیفیت رابطه زناشویی تأثیر بگذارد (شاهی صنوبری و دیگران، ۱۴۰۰). این یافته علمی به روشنی در مورد زنان خواهان طلاق که سبک دل‌بستگی ناایمن دارند و تصور آنها از خدا منفی است (فیض‌آبادی و خسروی، ۱۳۸۸) قابل مشاهده است.

پیشینه پژوهش نشان داد درباره تصور از خدا و زندگی زناشویی یا فضیلت‌ها پژوهش‌هایی در دسترس‌اند اما درباره نقش میانجی خیرباوری بین شخصیت و

۱. Braam, Mooi, Jonker, Schaap, Tilburg, van

۲. Ironson, Stuetzle, Ironson, Balbin, Kremer, George

۳. Krause, Emmons & Ironson

فضیلت‌های زناشویی پژوهشی یافت نشد. این درحالی است که اساساً هیچ یک از پژوهش‌های خارجی به دیدگاه خیرباروی اسلامی شباهتی ندارند و تنها به باور خیرخواه بودن خداوند بسنده کرده‌اند. به هر روی مطالعات پژوهشی دربارهٔ اینکه شخصیت پیشینی‌کنندهٔ تصور از خداست و باور به خداوند خیرخواه می‌تواند بر کیفیت رابطهٔ زناشویی بیفزاید، پژوهشگر را به سمت این فرضیه سوق می‌دهد که احتمالاً خیرباوری نقش میانجی را برای شخصیت و فضیلت‌های زناشویی ایفا می‌کند. به همین دلایل است که پاسخ به این سؤال که «آیا خیرباوری نقش میانجی میان شخصیت و فضیلت‌های زناشویی را ایفا می‌کند؟» ضرورت دارد.

روش

این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. برای سنجش رابطهٔ میان متغیرها از روش همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شده است. جامعهٔ این پژوهش عبارت‌اند از مردان و زنان متأهل ایرانی فعال در فضای مجازی که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. این افراد با استفاده از لینک مربوطه به مشارکت در این پژوهش هدایت شده‌اند. در این پژوهش ۴۵۴ نفر در فرایند نمونه‌گیری شرکت کرده و به پرسشنامه‌ها پاسخ داده‌اند. جمع‌آوری نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انجام گرفت. روش در دسترس در این پژوهش به این دلیل انتخاب شد که در جامعهٔ پژوهش امکان نمونه‌گیری تصادفی وجود نداشت. پرسش‌نامه‌های این پژوهش به صورت پشت سر هم در سایت پرسال قرار داده شد و لینک آن جهت پاسخ به سؤالات در پیام‌رسان و شبکه‌های اجتماعی تلگرام، واتس‌آپ، ایتا و اینستاگرام به اشتراک گذاشته شد.

به منظور انجام آزمون‌های آماری از نرم‌افزار اس.پی.اس. اس. نسخهٔ ۲۶ و برای تحلیل مسیر از نرم‌افزار آموس نسخهٔ ۲۴ استفاده شده است. در این پژوهش از سه پرسشنامه شخصیت هگزاکو (۶۰ گویه‌ای)، رضایت از زندگی بر اساس نظریهٔ خیرباوری (راز) و فضیلت‌های زناشویی استفاده شده است.

الف) پرسشنامهٔ شخصیت هگزاکو: منظور از عوامل شخصیت هگزاکو، عناصر بنیادین شخصیت‌اند که شامل شش عامل صداقت-تواضع، هیجان‌پذیری، برون‌گرایی، توافق، وظیفه‌شناسی و گشودگی به تجربه می‌شود (اشتون و لی، ۲۰۰۰؛ لی و اشتون،

(۲۰۰۴). در این پژوهش از نسخه ۶۰ گویه‌ای این پرسشنامه (هگزاکو-۶۰) استفاده شده که اشتون و لی در سال ۲۰۰۹ ارائه کرده‌اند. در مطالعه‌ای که لی و اشتون (۲۰۰۴) انجام دادند پایایی مقیاس را در محدوده‌ای از ۰/۷۶ (صداقت-تواضع) تا ۰/۸۰ (برون‌گرایی) مشخص کردند. این شش عامل همبستگی پایینی با یکدیگر داشتند که نشان‌دهنده مستقل بودن عوامل از یکدیگر است. در ایران، آقابابائی (۱۳۹۱) ساختار شش عاملی هگزاکو-۶۰ را تأیید کرد. پایایی درونی نسخه فارسی عامل‌های این پرسشنامه از ۰/۶۰ تا ۰/۷۵ به دست آمد. روایی همگرایی نسخه فارسی هگزاکو-۶۰ با پنج عامل بزرگ شخصیت نیز تأیید شد (آقابابائی، ۲۰۱۲).

ب) پرسشنامه رضایت از زندگی بر اساس نظریه خیرباوری: مقیاس ۴۰ گویه‌ای رضایت از زندگی را قاسمی، پسندیده و دلاور (۱۳۹۵) جهت سنجش رضایت از زندگی تدوین کرده‌اند. این مقیاس بر پایه نظریه خیرباوری نگاشته شده است (قاسمی و دیگران، ۱۳۹۵). گویه‌ها در صدد شناسایی میزان خیرباوری و در نهایت رضایت از زندگی افراد است. عوامل سه‌گانه این مقیاس عبارتند از: خیریابی رضامندانه، عملکرد رضامندانه، واقع‌گرایی رضامندانه. نمره به دست آمده در هر یک از خرده‌مقیاس‌ها را می‌توان در رابطه با سایر عوامل پرسشنامه به تنهایی یا با توجه به متغیرهای دیگر که در یک تحقیق هم‌زمان انجام می‌شود، مورد سنجش قرار داد. آلفای کل مقیاس مساوی با ۰/۹۲ بود. در مجموع نمرات آلفا نشان می‌دهد که مقیاس از پایایی بالا برخوردار است. همچنین آلفای خیریابی رضامندانه ۰/۹۱ و عملکرد رضامندانه ۰/۸۵ و واقع‌گرایی رضامندانه ۰/۷۸ بوده است (قاسمی، دلاور و پسندیده، ۱۳۹۵، ۱۱۴).

ج) فضیلت‌های زناشویی: این مقیاس در ۲۲ گویه و چهار خرده‌فضیلت شامل سخاوت، بردباری، حریم‌داشت و تدبیر در طیف لیکرت شش درجه‌ای به منظور ارزیابی شایستگی‌های اخلاقی بین زوجین ساخته شده است. این مقیاس همبستگی و اگرایی خوبی با مقیاس دلزدگی زناشویی و همبستگی هم‌گرایی مناسبی با مقیاس رضایت زناشویی، بهزیستی روان‌شناختی و شادکامی نشان داد. تحلیل عاملی اکتشافی وجود ۴ عامل را در مقیاس تأیید کرد. پایایی کل مقیاس و خرده‌فضیلت‌های سخاوت، بردباری، حریم‌داشت و تدبیر با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۵، ۰/۷۰، ۰/۷۰ و ۰/۶۹ به دست آمد (موسوی و دهشیری، ۱۳۹۸).

یافته‌ها

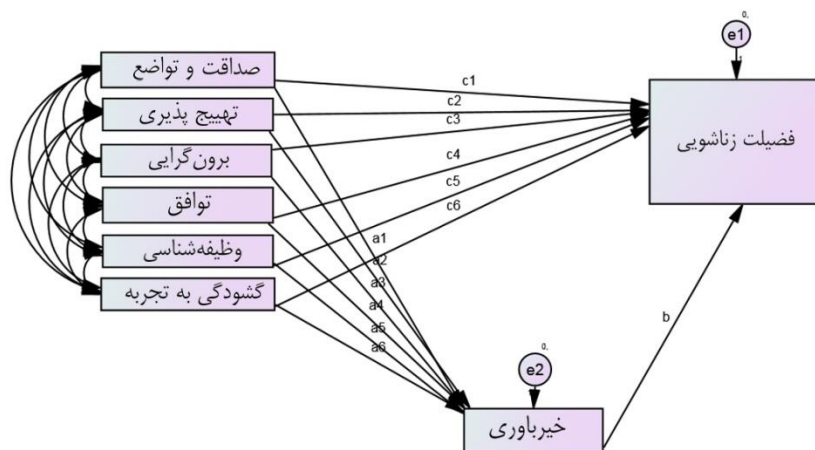
اغلب شرکت کنندگان پژوهش، بانوان (۸۶/۱ درصد)، متأهل‌ها (۹۳/۶ درصد) و دارای تحصیلات کارشناسی دانشگاهی یا سطح ۲ حوزوی (۳۹/۹ درصد) بودند. میانگین سنی مشارکت کنندگان در این پژوهش ۳۰/۳۵ و انحراف معیار آن ۸/۶۱ است. با توجه به این نکته که نمرات کجی بین ۲- و ۲ و نیز نمرات کشیدگی بین ۵- و ۵ نرمال تلقی می‌شوند (مایلز و شولین، ۱۳۸۷)، تمام متغیرهای پژوهش توزیع نرمال یا تقریباً نرمال دارند. در ادامه مقادیر همبستگی چهار متغیر پژوهش به همراه زیرمقیاس‌های آن‌ها گزارش شده است.

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، نمره کل فضیلت زناشویی با تمامی عوامل شخصیت هگزاگو (به جز تهییج‌پذیری) و نمره کل خیرباوری همبستگی دارد. همچنین نمره کل خیرباوری با تمامی خرده‌مقیاس‌ها و نمرات کل همبستگی دارد. به این ترتیب فرضیه همبستگی میان متغیرهای پژوهش تأیید می‌شود. و نوبت به مدل‌یابی ساختاری می‌رسد. به دلیل عدم وجود مقادیر گم‌شده یا خطا، حجم نمونه مکفی، فاصله‌ای بودن مقیاس متغیر ملاک و پیش‌بین و استقلال متغیرها از یکدیگر، استفاده از تحلیل مسیر و معادلات ساختاری ممکن بود. در شکل ۱ مدل میانجی‌گری خیرباوری میان شخصیت و فضیلت‌های زناشویی قابل مشاهده است که شاخص‌های برازش در آن کافی نبود. اما در نسخه پیرایش شده این مدل، که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، شاخص‌های برازش مطلوب‌اند. به این ترتیب مدل میانجی‌گری خیرباوری میان شخصیت و فضیلت‌های زناشویی مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۱ ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

۱. صداقت-تواضع	۱								
۲. تهییج پذیری	۰/۱۹	**							
۳. برون گرایی	۰/۱۱	*	۰/۱۹	**					
۴. توافق	۰/۲۲	**	۰/۲۶	**	۰/۲۹	**			
۵. وظیفه شناسی	۰/۲۱	**	۰/۱۶	**	۰/۳۵	**	۰/۳۳	**	
۶. گشودگی به تجربه	۰/۲۱	**	۰/۱۱	*	۰/۲۵	**	۰/۱۸	**	۰/۳۴
۷. سخاوت	۰/۱۸	**	۰/۰۰		۰/۴۰	**	۰/۳۳	**	۰/۲۰
۸. بردباری	۰/۲۵	**	۰/۲۷	**	۰/۳۰	**	۰/۵۲	**	۰/۴۳
۹. حریم داشت	۰/۰۲		۰/۲۳	**	۰/۰۱		۰/۰۶	*	۰/۰۷
۱۰. تدبیر	۰/۲۳	**	۰/۰۱		۰/۳۱	**	۰/۳۰	**	۰/۲۶
۱۱. نمره کل	۰/۲۴	**	۰/۰۰		۰/۳۷	**	۰/۳۹	**	۰/۴۴
۱۲. خیریابی	۰/۴۸	**	۰/۲۲	**	۰/۲۹	**	۰/۳۱	**	۰/۱۶
۱۳. عملکرد	۰/۳۴	**	۰/۱۷	**	۰/۵۳	**	۰/۴۱	**	۰/۴۰
۱۴. واقع گرایی	۰/۵۱	**	۰/۲۵	**	۰/۳۴	**	۰/۳۱	**	۰/۲۲
۱۵. نمره کل	۰/۵۱	**	۰/۲۴	**	۰/۴۳	**	۰/۴۰	**	۰/۴۱

* (p < ۰/۰۵) ** (p < ۰/۰۱)

شکل ۱ مدل میانجی اثر عوامل شخصیت بر فضیلت های زناشویی با میانجی گری خیرباوری

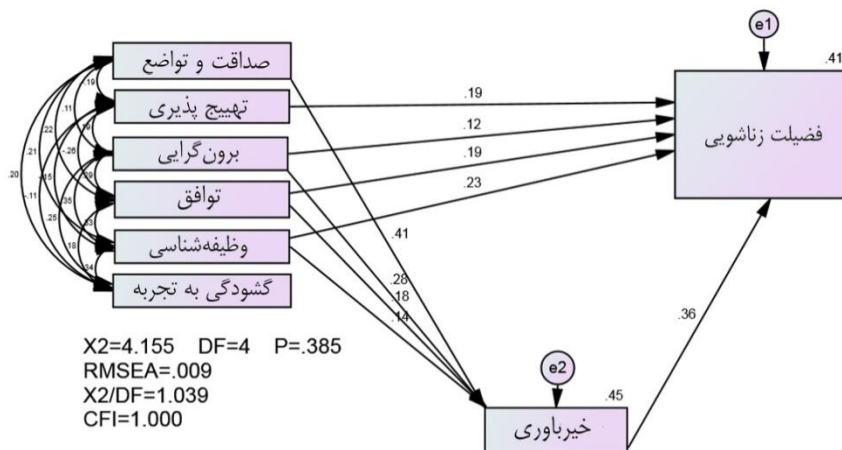
در جدول ۲، برآورد اثر کل، اثر مستقیم و غیر مستقیم حاصل از روش بوت استرپ در مدل اثر عوامل شخصیت بر فضیلت های زناشویی با میانجی گری خیرباوری مشخص اند. مسیری معنادار است که در بازه فاصله اطمینان (کمتر از ۰/۰۵) قرار داشته باشد.

جدول ۲ برآورد بوت استرپ مربوط به مدل اثر عوامل شخصیت بر فضیلت های زناشویی با میانجی گری خیرباوری

نتیجه	معناداری	اثر غیر مستقیم	اثر مستقیم	اثر معناداری مستقیم	اثر معناداری کل	اثر معناداری کل	فضیلت های زناشویی
صدقت و تواضع	۰/۰۱	۰/۳۲	۰/۶۹	-۰/۰۴	۰/۰۱	۰/۲۸	←
تهییج پذیری	۰/۱۳	-۰/۰۳	۰/۰۱	۰/۳۳	۰/۰۱	۰/۳۰	←
برون گرایی	۰/۰۱	۰/۱۷	۰/۰۱	۰/۱۹	۰/۰۴	۰/۳۷	←
توافق	۰/۰۱	۰/۱۰	۰/۰۱	۰/۳۱	۰/۰۱	۰/۴۱	←
وظیفه شناسی	۰/۰۱	۰/۱۱	۰/۰۱	۰/۴۶	۰/۰۱	۰/۵۷	←
گشودگی به تجربه	۰/۵۲	-۰/۰۲	۰/۱۷	۰/۱۳	۰/۲۵	۰/۱۱	←
خیرباوری			۰/۰۱	۰/۱۷	۰/۰۱	۰/۱۷	←

در مواردی مسیر اثر عوامل شخصیت بر فضیلت‌های زناشویی به صورت مستقیم و در موارد دیگر از طریق میانجی معنادار است. این بدان معناست که اثر میانجی برای تمامی عوامل شخصیت مورد قبول نیست اما با ورود متغیر خیرباوری به مدل، مقداری از بار رابطه به وسیله متغیر خیرباوری تبیین می‌شود و هر یک از عوامل شخصیت کل اثر بر فضیلت‌های زناشویی را به خود اختصاص نمی‌دهد. با توجه به عدم معناداری برخی از مسیرها و نیز با توجه به نتایج بوت‌استرپینگ، مسیرهای غیر معنادار حذف و مدل نهایی در شکل ۲ ارائه شد.

روش محاسبه: حداکثر درست‌نمایی

شکل ۲ مدل نهایی اثر عوامل شخصیت بر فضیلت‌های زناشویی با میانجی‌گری خیرباوری (پیرایش شده)

در جدول ۳ برازش دو مدل مستقیم و میانجی مورد مقایسه قرار گرفت که توضیح شاخص‌های برازش دو مدل و توصیف آن در ادامه می‌آید. با توجه به اینکه شاخص‌های نیکویی برازش نسبت کای مربع هنجار شده به درجه آزادی^۱، برازش تطبیقی^۲، برازش فزاینده^۳، توکرلوئیس^۴ و ریشه میانگین مربعات خطای

۱. CMIN/DF

۲. CFI

۳. IFI

۴. TLI

برآورد^۱ در مدل میانجی مطلوب است و این شاخص ها در مدل مستقیم ناکافی است، از این رو می توان گفت مدل میانجی تأیید می شود. به علاوه با مقایسه معیار اطلاعاتی آکائیک^۲ که در آن عدد کمتر، نشانه برازش بهتر مدل است، آنچه دریافت می شود، برازش بهتر مدل میانجی نسبت به مدل مستقیم است. بالاتر بودن شاخص برازش مقتصد هنجار شده^۳ نشان از برازش بهتر مدل است که در اینجا این شاخص در مدل مستقیم بهتر از مدل میانجی است. اما با توجه به اینکه مدل میانجی در اغلب شاخص ها بهتر از مدل مستقیم است، می توان گفت مدل میانجی از برازش مطلوب برخوردار است.

جدول ۳ مقایسه شاخص های برازش دو مدل میانجی و مستقیم

شاخص های برازش	معیار اطلاعاتی آکائیک	هنجار شده مقتصد	درجه آزادی	کای مربع هنجار شده به نسبت نیگویی برازش نسبت تو کولیس	برازش تطبیقی	برازش فزاینده	خطای برآورد	ریشه میانگین مربعات
مدل میانجی	۸۴/۱۶	۰/۱۴	۱/۰۴	۰/۹۹	۱	۱	۰/۰۰	
مدل مستقیم	۴۱۰/۷۸	۰/۱۸	۳۷/۸۶	-۰/۳۴	۰/۵۷	۰/۵۸	۰/۲۹	

یکی دیگر از مواردی که می توان برای بررسی کارآمدی مدل میانجی از آن استفاده کرد، محاسبه اندازه اثر به وسیله تغییرات R^2 است. برای فضیلت های زناشویی مجذور همبستگی در حالت وجود میانجی ۰/۴۱ و در حالت مستقیم ۰/۳۲ است. بنابراین f^2 برابر با ۰/۰۹ است که چون این مقدار بین ۰/۰۲ و ۰/۱۵ است می توان گفت اندازه اثر کوچک است (آیکن و وست^۴، ۱۹۹۱).

۱. RMSEA

۲. AIC

۳. PNFI

۴. Aiken, & West

بحث و نتیجه گیری

با توجه به رابطه معنادار عوامل شخصیت - به جز تهییج‌پذیری - با فضیلت‌های زناشویی، پژوهش حاضر با پژوهش‌های میچل^۱ و همکاران (۲۰۰۰)، پیترسون و سلیگمن (۲۰۰۴)، راد و اودن‌هاون^۲ (۲۰۱۱)، شو-کان^۳ (۲۰۱۱) و تیک و همکاران (۱۳۹۲) که به همبستگی شخصیت و فضیلت اشاره نموده‌اند همسو است. همچنین این یافته‌ها با نظریات مهم شخصیت که فضیلت‌مندی را جزء جدایی‌ناپذیر شخصیت دانسته‌اند، کاملاً سازگار است. اغلب نظریاتی که به شخصیت کامل پرداخته‌اند به الگوی انسان اخلاق‌مدار و اوصاف زندگی انسان غنی توجه کرده‌اند (شولتز، ۱۳۶۲). اما در مدل به جز عامل گشودگی به تجربه که به هیچ وجه رابطه معناداری با فضیلت‌های زناشویی نداشت، سایر عوامل شخصیت بصورت متفاوتی با فضیلت‌های زناشویی ارتباط برقرار کردند. رابطه تهییج‌پذیری با فضیلت‌ها بدون میانجی و صداقت - تواضع تنها از طریق میانجی خیرباوری معنادار است. تهییج‌پذیری با نوع دوستی خویشاوندی مرتبط است که متضمن بقای خویشاوندان و بقای خانواده است (آقابابایی، طلائی پاشیری و کوانتس، ۱۳۹۶). از این رو، طبیعی است که تهییج‌پذیری بدون وساطت چیز دیگری، بر فضیلت‌های زناشویی تأثیر بگذارد. پژوهش حاضر نشان داد، عامل تهییج‌پذیری با حریم‌داشت و بردباری همبستگی دارد و با سخاوت و تدبیر همبسته نیست. پاسداشت حریم زناشویی و بردباری نیاز به ثبات هیجانی بالا دارد از این رو با تهییج‌پذیری که میزان شجاعت، آرامش، اعتماد به نفس و دغدغه همدلانه را در افراد می‌سنجد، مرتبط است. اما عدم معناداری رابطه مستقیم صداقت - تواضع با فضیلت‌های زناشویی ممکن است به این دلیل باشد که در هیچ یک از فضیلت‌های سخاوت، تدبیر و بردباری رگه‌ای از فروتنی و صداقت یافت نمی‌شود. اما در مورد حریم‌داشت که با دامنه‌های حیا، عفت و غیرت نمایان می‌شود ممکن است تبیین متفاوتی ارائه نمود. غیرت‌ورزی بدان جهت که توأم با ابراز هیجانات و تسلط بر اتفاقاتی است که به حریم زناشویی آسیب می‌زنند، ممکن است با تواضع غیر همسو باشد؛ اما در مورد حیا و عفت احتمالاً افراد زیادی وجود دارند که به دلیل فروتنی نابجا از دیگران شرم

۱. Michael

۲. Raad & Oudenhoven

۳. Shou-Kuan

کنند. از منظر باند^۱ و همکاران (۲۰۱۲) انواع حیا عبارت‌اند از اجتناب از توجه، خودتحقیری و بالا بردن دیگران که عامل توافق به طور شگفت‌انگیزی پیش‌بینی‌کننده انواع حیا بوده است. از این رو ارتباط حیا با سازگاری با دیگران و تواضع توجیه‌پذیر است. همچنین پژوهش کویاتکوفسکا و روگوزا^۲ (۲۰۱۹) یافتند که حیا با روان‌رنجوری رابطه مثبت و با برون‌گرایی رابطه منفی دارد. با توجه به این یافته‌ها به نظر می‌رسد منظور این پژوهش‌ها از حیا، یک فضیلت اخلاقی نیست. به نظر می‌رسد فضیلت عفت و حیا، با اراده و کنش فعال مرتبط باشد، زیرا از نگاه اسلامی اراده و عزم در عفت دارای نقش اصلی و راهبردی است (کرمی، ۱۳۹۸، ص ۴۳). از سویی برای انسان‌های کم‌اراده، مقاومت در برابر تمایلات نفسانی دشوار است. از سویی دیگر اقدامات عقیفانه نیاز به شجاعت، اعتماد به نفس و توانایی گسلش عاطفی دارد. ممکن است از افراد ترسو یا با عزت نفس پایین، رفتاری به ظاهر عقیفانه سر بزند اما نباید با توجه به ظاهر این رفتار، آن را یک فضیلت به شمار آورد؛ چراکه این رفتار حاکی از اراده و اختیار نبوده و منفعلانه است. در نتیجه تنها عفت‌ورزی فعال را می‌توان به عنوان یک فضیلت به حساب آورد. بنابراین اینکه صداقت و تواضع مستقلاً پیش‌بینی‌کننده حریم‌داشت نبوده است، نکته مثبتی است و نشان‌دهنده این است که عنوان حریم‌داشت به درستی حیا و عفت‌ورزی فعال را نمایندگی می‌کند نه رفتاری منفعلانه را.

نتایج پژوهش نشان داد تمامی عوامل شخصیت با خیرباوری همبستگی داشته‌اند. این بدان معناست که نقاط قوت شخصیت با باور به خداوند خیرخواه و آفرینش مبتنی بر خیر در ارتباط است. تنها عامل تهییج‌پذیری بود که رابطه منفی با خیرباوری داشت و در مدل نیز تنها مسیر غیر معنادار مسیر میانجی خیرباوری بین تهییج‌پذیری با فضیلت‌های زناشویی بوده است. آنچه در خیرباوری مطرح است یک باور منطقی و درست از آفرینش است که نتایج هیجانی مانند رضایت‌مندی دارد، اما خیرباوری به تنهایی فاقد جنبه‌های هیجانی است. از این رو به نظر می‌رسد این متغیر نمی‌تواند میانجی مناسبی برای رابطه تهییج‌پذیری با فضیلت‌های زناشویی که برخی از آنها -مانند سخاوت- جنبه هیجانی دارند، باشد. مؤلفه عملکرد رضامندانه -از سازه خیرباوری- نتیجه فعالیت شناختی خیرباوری است که قوی‌ترین پیش‌بین فضیلت‌های زناشویی است. افرادی که جهان را با ملاک خیر و

۱. Bond

۲. Kwiatkowska & Rogoza

صلاح ارزیابی می‌کنند و نه با ملاک لذت، عملکردی در جهت به دست آوردن بیشترین خیر دارند. از این رو رفتارهای متعالی و فضیلت‌مندانه در آنها قابل مشاهده است. چنین افرادی در شرایط ناگوار این‌گونه با خود می‌اندیشند که: «من تلاش خودم را کردم و آنچه در تقدیر الهی است، حتماً برای افراد باایمان خیر است، پس دلیلی برای پریشانی و جزع وجود ندارد». این رویکرد با تکنیک‌های شناختی-رفتاری که در تلاش‌اند با تغییر باورهای بنیادین و افکار میانی فرد، مشکلات او را کنترل کنند و از قدرت آن باورها بکاهند (بک، ۱۳۹۱، ص ۳۵۹) کاملاً توجیه‌پذیر است. چراکه رویکرد شناختی-رفتاری متکی بر این است که برداشت‌های انسان از حادثه و نه خود حادثه، علت اختلالات عاطفی اوست و با شناخت درمانی این خطاهای شناختی جای خود را با طرز تلقی واقع‌بینانه عوض می‌کنند (بک، ۱۳۶۹، ص ۷).

تأیید نقش میانجی‌گری خیرباوری نشان می‌دهد عوامل شخصیت بر خیرباوری -یا تصوّرات خیرخواهانه از خدا- تأثیر می‌گذارند و این باور به رابطه زناشویی فضیلت‌مند می‌انجامد. این یافته با پژوهش صادقی و همکاران (۱۳۹۳) همسو است. نتایج پژوهش صادقی و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد روان‌آزرده‌خویی پیش‌بینی‌کننده ارتباط نامطلوب با خدا و ویژگی‌های برون‌گرایی، توافق‌جویی و وظیفه‌شناسی پیش‌بینی‌کننده اعتماد به خداوند و ارتباط متناسب با اوست. بر این اساس سلامت روان و ویژگی‌های شخصیت متعادل می‌تواند بر تصور از خدا و ارتباط مثبت با او تأثیرگذار باشد. حضور خداوند در زندگی این افراد پیش‌بینی‌کننده اخلاق شایسته است. به طور کلی حضور خداوند به عنوان ضلع سوم رابطه (خدا، زن و شوهر)، سطح تعارض را کاهش و به افزایش رضامندی و بازگشت کارکرد خانواده منجر خواهد شد (آنتونسن، ۲۰۰۳، ص ۲۸ و ۲۹ به نقل از: هراتیان، ۱۳۹۳). می‌توان گفت حضور خداوند در زندگی مشترک، کارکرد کنترل‌کنندگی دارد؛ به همین سبب زن و شوهری که زندگی خود را با دستورات خداوند پیش می‌برند، در ناگواری‌ها بردبار، در مقابل هوس‌ها حریم‌دار، در برابر کاستی‌ها مدبّر و برای افزایش انس و الفت سخاوتمند خواهند بود.

از میان عوامل شخصیت بیش از همه عامل صداقت و تواضع از مسیر خیرباوری با فضیلت‌های زناشویی ارتباط برقرار کرده به طوری که مسیر مستقیم آن به فضیلت‌ها غیر

معنادار بوده است. تبیین این یافته به این صورت امکان پذیر است که این رابطه با نقطه مقابل تواضع که خودشیفتگی است، سنجیده شود. افراد خودشیفته، سبک دل‌بستگی نایمن اجتنابی و مضطرب دارند (احمدی^۱ و دیگران، ۲۰۱۳) و از آنجا که افرادی با دل‌بستگی نایمن اضطرابی، تصوّرشان از خداوند، فردی قضاوت‌گر و خشن است و تصوّر افرادی با سبک دل‌بستگی نایمن اجتنابی از خدا، فردی دسترس‌ناپذیر و غیریاری‌گر است (هومولکا^۲، ۲۰۱۴)، این افراد با خدای خیرخواه عادل، به خوبی ارتباط برقرار نمی‌کنند. این احساس تکبر در آنها مانع از رابطه سالم با خدا و آفرینش او می‌شود. در نتیجه عدم حضور خداوند در زندگی آنها ممکن است به بداخلاقی آنها منتهی شود. علاوه بر اینکه افراد غیر متواضع برای رسیدن به خواسته‌هایشان بیشتر در انتظار دیگران هستند و چنانچه خواسته‌شان برآورده نشود به خدا و هستی بدبین می‌شوند. در مقابل افراد متواضع حد و حدود خود را می‌شناسند و بر فرض که تلاش‌گر نباشند اما به سبب همین شناخت، کم‌کاری خود را به پای آفرینش نمی‌گذارند. از این‌رو خوش‌بینی افراد متواضع باعث می‌شود، زمینه برای ایمان به خدای خیرخواه و عادل برایشان فراهم‌تر باشد. طبعاً با حضور پررنگ‌تر خداوند، فضایل اخلاقی نیز در زندگی آنها بیشتر بروز می‌یابد.

پژوهش گل‌پرور، برازنده و جوادیان (۱۳۹۳) نشان داد عامل توافق و وظیفه‌شناسی پیش‌بینی‌کننده باور به دنیای عادلانه است. باور به خیر بودن تقدیرات الهی نیز به نوعی باور به دنیای عادلانه است. فرد خیرباور معتقد است چرخ گردون با تدبیر خداوندی خیرخواه در حال گردش است که به هیچ کس ظلم نمی‌کند. طبیعی است افراد وظیفه‌شناس و با توافق‌پذیری بالا که عدالت‌خواه هستند، بهتر جذب چنین ایده‌ای بشوند؛ به خصوص که این افراد عمل‌گرا و با پشتکار هستند. این‌گونه افراد به دلیل ماهیت عمل‌گرایانه‌شان دائماً در تلاش برای کسب موفقیت‌اند. از این‌رو هرچه بیشتر به موفقیت دست یابند، بیشتر دنیای عادلانه را باور می‌کنند؛ زیرا با تمام وجود در ک ک کرده‌اند که هرچه بیشتر تلاش کنند به نتایج مطلوب‌تری دست می‌یابند. از این‌رو خداوند و آفرینش او را با دید منفی نمی‌نگرند. باور به خداوند خیرخواه و اینکه آنچه او تقدیر کرده برای انسان و جهان خیر است، می‌تواند به آرامش و در نتیجه بردباری انسان کمک کند؛ مادامی که انسان نیز در راه ایجاد

۱. Ahmadi

۲. Homolka

خیر تلاش کند. همچنین این باور جلوی فزون‌خواهی و حرص را می‌گیرد و در نتیجه فرد، سخاوتمندانه رفتار خواهد کرد و نسبت به روابط خارج از چارچوب همسری، حریم‌ها را پاس می‌دارد.

در خصوص بعد برون‌گرایی نیز پژوهش‌ها حاکی از ارتباط معنادار برون‌گرایی و دینداری (گلزاری، ۱۳۷۹) و انگاره‌های مثبت نسبت به خدا (حدادی کوهسار و غباری بناب، ۱۳۸۹) است. این ارتباط ممکن است به سبب ویژگی‌هایی از قبیل مثبت بودن، هیجان‌خواهی مثبت، صمیمی و شاد بودن، و خوش‌بین بودن در این افراد باشد. احتمالاً باید خیرباوری در افراد برون‌گرا را با ویژگی‌هایی نظیر خوش‌بینی در آن‌ها تبیین کرد. در عین حال که آن‌ها سرشار از انرژی و فعالیت هستند، این خوش‌بینی و باور به خیرخواهی خداوند به آن‌ها احساس آرامش می‌دهد. در سایه این باور و آرامش حاصل از آن، بسیاری از فضیلت‌ها در آن‌ها پدید می‌آید. البته بخشی از بار برون‌گرایی از طریق خیرباوری به فضیلت‌ها منتقل می‌شود. احتمالاً در مسیر مستقیم، سرزندگی و معاشرتی بودن آن‌ها موجب تقویت فضیلت‌ها در زندگی مشترک می‌شود.

استفاده از پرسشنامه آنلاین، نمونه‌گیری در دسترس، مشارکت چندبرابری خانم‌ها و ملال‌آور بودن پاسخ‌دهی به جهت تعداد سؤالات، محدودیت‌های پژوهش حاضرند. پیشنهاد می‌شود این پژوهش با رعایت توازن در جنسیت - جهت احتیاط در تعمیم یافته‌ها - تکرار شود، به نقش سایر عوامل فرهنگی بر فضیلت‌های زناشویی توجه شود؛ چراکه تفاوت‌ها در پایداری زندگی مشترک و رشد فضیلت‌های زناشویی، زیر چتر فرهنگ توجیه‌پذیرتر است. نهایتاً تدوین بسته آموزشی یا درمانی خانواده با تأکید بر ویژگی‌های شخصیتی مؤثر بر فضیلت‌های زناشویی و افزایش سطح خیرباوری به منظور فضیلت‌گرا شدن همسران پیشنهاد می‌شود.

منابع

- آقابابائی، ن.؛ (۱۳۹۱)، رابطه صداقت و فروتنی با شخصیت، دین، و بهزیستی فاعلی، *روان‌شناسی و دین*، ۱۹، ص ۲۵-۴۰.
- آقابابائی، ن.؛ طلائی پاشیری، ا. ر.؛ کوانتس، ک. ک. تی؛ (۱۳۹۶)، بررسی روابط میان ویژگی‌های شخصیتی، بنیان‌های اخلاقی و اخلاق کاری در دانشجویان ایرانی و کانادایی، *روان‌شناسی فرهنگی*، ۱ (۲)، ص ۱-۲۲.

- آقابابائی، ن.؛ تیبک، م. ت.؛ حاتمی، ج.؛ (۱۳۹۳)، رابطه صبر با شخصیت، سلامت روانی و رضایت از زندگی، فصلنامه پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی، ۵ (۲)، ص ۱۷-۲۸.
- آقایوسفی، ع. ر.؛ ترخان، م.؛ فرمانی، ا.؛ (۱۳۹۶)، نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش‌بینی راهبردهای تنظیم شناختی هیجان با واسطه‌گری مؤلفه‌های صبر به منظور ارائه مدل، فصلنامه مطالعات روان‌شناسی بالینی، ۷ (۲۶)، ص ۳۴-۶۳.
- امیدی، ا.؛ فروش، م.؛ احمدی، م. ر.؛ افتخار اربابی، ر.؛ (۱۳۹۹)، نقش واسطه‌ای تصور از خدا در رابطه سبک‌های دلبستگی با رضایت از زندگی، دوفصلنامه علمی روان‌شناسی فرهنگی، ۴ (۱)، ص ۱۰۳-۸۱.
- بک، آ. تی؛ (۱۳۶۹)، شناخت درمانی و مشکلات روانی، مترجم: مهدی قراچه داغی، تهران: ویس.
- بک، ج. اس؛ (۱۳۹۱)، شناخت درمانی در مقابله با مشکلات چالش‌برانگیز: هنگامی که روش‌های پایه اثربخش نیستند چه باید کرد؟، مترجم: امیرعباس کشاورز اخلاقی، مهسا گیلانی پور، تهران: دانژه.
- پسندیده، ع.؛ گلزاری، م.؛ براتی سده، ف.؛ (۱۳۹۱)؛ پایه نظری رضامندی از دیدگاه اسلام، روان‌شناسی و دین، ۵ (۴)، ص ۸۵-۱۰۴.
- پسندیده، ع.؛ (۱۳۹۵)، الگوی اسلامی شادکامی، قم: دارالحدیث.
- پسندیده، ع.؛ حسن زاده توکلی، م. ر.؛ کزازی، ن.؛ (۱۳۹۹)، نقش میانجی شکرگزاری در رابطه آرزومندی با رضایتمندی و تبیین اسلامی-روان‌شناختی آن، پژوهشنامه روان‌شناسی مثبت، ۶ (۳)، ص ۹۱-۱۰۴.
- تیبک، م. ت.؛ قربانی، ن.؛ رضازاده، م. ر.؛ (۱۳۹۲)؛ نقش فرایندهای خودشناختی و عوامل بزرگ شخصیت در فضایل اخلاقی، روان‌شناسی و دین، ۶ (۳)، ص ۷۱-۸۰.
- حدادی کوهسار، ع. ا. و کاشفی، ط.؛ (۱۳۹۴)، پیش‌بینی رضایت از زندگی بر اساس تصور فرد از خدا در دانشجویان علوم پزشکی، مجله علوم روان‌شناختی، ۱۴ (۵۳)، ص ۱۱۰-۱۲۰.
- حدادی کوهسار، ع. ا. و غباری بناب، ب.؛ (۱۳۸۹)، رابطه افکار پارانوئیدی با انگاره ذهنی از خدا و کیفیت دلبستگی در دانشجویان، اولین همایش کشوری دانشجویی عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت.
- خجسته‌مهر، ر.؛ آقایی، ز.؛ امیدیان، م.؛ (۱۳۹۶)، فراتحلیل رابطه فداکاری و کیفیت زناشویی، روان‌شناسی معاصر، ۱۲، ص ۱۴۳-۱۵۳.
- خرمائی، ف. و فرمانی، ا.؛ (۱۳۹۳)، بررسی نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن در دانشجویان، دوفصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی بالینی و شخصیت، ۲۱ (۱۱)، ص ۱۱-۲۴.
- صادقی، م.؛ عصار، م.؛ پیمان پاک، ف.؛ ابراهیمی، م.؛ (۱۳۹۳)، نقش ابعاد اصلی شخصیت در نوع ارتباط با خدا، مطالعات اسلام و روان‌شناسی، ۸ (۱۵)، ص ۱۰۳-۱۲۶.
- شاهی صنوبری، س.؛ آقامحمدیان، ح. ر.؛ معینی زاده، م.؛ (۱۴۰۰)، اثربخشی روان‌درمانی مثبت‌گرا مبتنی بر خیرباوری بر سلامت روان و کیفیت زناشویی زنان نابارور، دوماهنامه علمی-پژوهشی فیض، ۲۵ (۱)، ص ۷۵۲-۷۶۰.
- شولتز، د.؛ (۱۳۶۲)، روان‌شناسی کمال، ترجمه: گیتی خوشدل، تهران: نشر نو.
- ظهراپی، ا.؛ (۱۳۹۶)، نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش‌بینی سبک‌های مدیریت با واسطه‌گری مؤلفه‌های صبر، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، ۲۵ (۳)، ص ۱۳۹-۱۶۱.
- فرمانی، ا.؛ آقایوسفی، ع. ر.؛ دهستانی، م.؛ (۱۳۹۶)، نقش تیپ‌های شخصیتی A و D در پیش‌بینی صبر و

- مؤلفه‌های آن در دانشجویان، *مطالعات روان‌شناختی*، ۱۳ (۲)، ص ۱۵۱-۱۳۴.
- فیض آبادی، س.؛ خسروی، ز.؛ (۱۳۸۸)، سبک دلبستگی و تصور از خدا در میان زنان خواهان طلاق و غیر خواهان طلاق شهرستان کاشان، *اندیشه‌های نوین تربیتی*، دانشگاه الزهراء، (۳)، ص ۳۷-۵۴.
- قاسمی، س.؛ دلاور، ع.؛ پسندیده، ع.؛ (۱۳۹۵)، ساخت و هنجاریابی مقیاس رضایت از زندگی از منظر اسلام بر اساس نظریه خیرباوری، دانشگاه قرآن و حدیث، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی اسلامی، گرایش روان‌شناسی مثبت‌گرا.
- قاسمی، س.؛ اصفهانیان، م.؛ پسندیده، ع.؛ دلاور، ع.؛ (۱۳۹۸)، ساخت و هنجاریابی مقیاس رضایت از زندگی از منظر اسلام و بر اساس نظریه خیرباوری، *مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۱۳ (۲۴)، ص ۲۷-۴۷.
- کریمی، م.؛ س.؛ (۱۳۹۸)، ارائه‌ی الگوی مفهومی عفاف جنسی مبتنی بر آیات قرآن کریم (پژوهش کیفی)، *خانواده و سلامت جنسی*، ۱ (۱)، ص ۳۳-۴۹.
- گل پرور، م.؛ برازنده، ا.؛ جوادیان، ز.؛ (۱۳۹۳)، رابطه پنج عامل بزرگ شخصیت با باور به دنیای عادلانه و ناعادلانه و باورهای جبران عدالت، *روان‌شناسی بالینی و شخصیت*، دانشگاه شاهد، ۲۱ (۱۰)، ص ۶۱-۷۴.
- گلزاری، م.؛ (۱۳۷۹)، ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش ویژگی‌های شخصیتی رفتاری افراد مذهبی و رابطه این خصوصیات با بهداشت روانی آنها، پایان نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی.
- مرادی، آ.؛ یزدان‌بخش، ک.؛ و بساطی، آ.؛ (۱۳۹۵)، پیش‌بینی تعارض زناشویی بر اساس روان‌بندها، سبک‌های دلبستگی و بخشودگی. *علوم روان‌شناختی*، ۱۵ (۶۰)، ص ۵۱۸-۵۳۱.
- مایلز، ج.؛ و شولین، م.؛ (۱۳۸۷)، رگرسیون و همبستگی کاربردی. ترجمه کیامنش و کبیری، انتشارات جهاد دانشگاهی: تهران.
- موسوی، ف.؛ دهشیری، غ.؛ ر.؛ (۱۳۹۸)، فضیلت در رابطه زناشویی: ساخت و اعتباریابی مقیاس فضیلت‌های زناشویی، *علوم روان‌شناختی*، ۱۸ (۱۱)، ص ۸۲-۱۰۰.
- موسوی، ف.؛ (۱۳۹۶)، احصا و ساخت مقیاس فضیلت‌های زناشویی در فرهنگ ایرانی، و اعتباریابی آن. طرح پژوهشی منتشر نشده. پژوهشکده زنان دانشگاه الزهراء (س).
- نوفرستی، ا.؛ روشن، ر.؛ فتی، ل.؛ حسن زاده، م.؛ ر.؛ پسندیده، ع.؛ (۱۳۹۵)، تأثیر روان‌درمانی مثبت‌گرای مبتنی بر خیرباوری بر کاهش علائم و نشانه‌های افسردگی غیربالینی - مطالعه تک آزمودنی چند خط پایه، *مطالعات روان‌شناسی بالینی*، ۷ (۲۵)، ص ۱-۲۹.
- نوفرستی، ا.؛ روشن چسلی، ر.؛ فتی، ل.؛ حسن زاده، م.؛ ر.؛ پسندیده، ع.؛ (۱۳۹۷)، نتایج مقدماتی روان‌درمانی مثبت‌گرای توسعه یافته مبتنی بر خیرباوری در افزایش شادکامی، رضایت از زندگی و بهزیستی روان‌شناختی در افراد افسرده غیر بالینی، *روان‌شناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)*، ۱۶ (۱)، ص ۷-۲۰.
- هراتیان، ع.؛ (۱۳۹۳)، رابطه روان‌بندهای ناسازگار اولیه و باورهای غیر منطقی با تعارض زناشویی؛ با توجه به پایبندی مذهبی زوجین، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).

- within the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences*, 53 (7), 880-883.
- Aiken, L. S., & West, S. G. (1991). Multiple regression: Testing and interpreting interactions. *Newbury Park, CA: Sage*.
- Ahmadi, V., Ahmadi, S., MehrabiZade Honarmand, M., Zargar, Y., Arshadi, N. & Mirshekar, S. (2013). The Relationships between Attachment Styles and Narcissism among Students of Shahid Chamran University in Iran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 84, pp. 215 – 218.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). The HEXACO-60: A short measure of the major dimensions of personality. *Journal of Personality Assessment*, 91 (4), 340-345.
- Ashton, M. C., Lee, K., Perugini, M., Szarota, P., Vries, R. E. D., Blas, L. D., Boies, K., & Raad, B. D. (2004). A six-factor structure of personality-descriptive adjectives: Solutions from psycholexical studies in seven languages. *Personality and Social Psychology*, 86 (2), pp. 356–366.
- Ashton, M. C. & Lee, K. (2001). A theoretical basis for the major dimensions of personality. *European Journal of Personality*, 15 (5), pp. 327–353.
- Ashton, M. C. Lee, K. & Son, C. (2000). Honesty as the sixth factor of personality: Correlations with Machiavellianism, Primary Psychopathy, and Social Adroitness. *European Journal of Personality*, 14 (4), pp. 359–368.
- Benson, P. & Spilka, B. (1973) God Image as a Function of Self-esteem and Locus of Control. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 12 (3), pp. 297- 310.
- Böckler A., Sharifi M., Kanske P., Dziobek I. & Singer T. (2017) ; Social decision making in narcissism: Reduced generosity and increased retaliation are driven by alterations in perspective-taking and anger; *Personality and Individual Differences* 104, pp. 1–7.
- Bond M. H., Miu-Chi L. V., Chan., Wing-Yan C. W. & Wong D.; (2012), Enacting modesty in Chinese culture: The joint contribution of personal characteristics and contextual features, *Asian Journal of Social Psychology*, 15 (1), pp. 14–25.
- Braam, A.W., Mooi, B., Jonker, J. Schaap & Tilburg, W. van & Deeg, D.J.H. (2008). God image and Five-Factor Model personality characteristics in later life: A study among inhabitants of Sassenheim in The Netherlands. *Mental Health, Religion & Culture*, 11 (6), pp. 547-559.
- Fowers, B.J. (2001). The limits of a technical concept of a good marriage: Exploring the role of virtue in communication skills. *Marital and Family Therapy*, 27 (3); pp. 327- 340.
- Fowers, B.J. (1998). Psychology and the good marriage: Social Theory as Practice, *American behavioral scientist*, 41 (4), 516-541.
- Gorsuch, R. L. (1968) The Conceptualization of God as Seen in Adjective Ratings, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 7 (1), pp. 56-64.
- Gregg A. P, Hart C. M & Sedikides C. (2008) ; Everyday Conceptions of Modesty: A Prototype Analysis; *Pers Soc Psychol Bull*, 34 (7), pp. 978-992.
- Hawkins A. J., Fowers B. J., Carroll J. S., Yang C.; (2006), Conceptualizing and Measuring Marital Virtues, from: Hofferth S. L., Caspe L. M.; *Handbook of Measurement Issues in Family Research Routledge*.
- Hilbig B. E; Zettler I.; Leist F. & Heydasch T. (2013) ; It takes two: Honesty–Humility and Agreeableness differentially predict active versus reactive cooperation; *Personality and Individual Differences*, 54 (5), pp. 598–603.
- Hilbig B. E and Zettler I. (2015) ; When the cat’s away, some mice will play: A basic trait account of dishonest behavior; *Research in Personality*, 57 (1), pp. 72–88.
- Homolka, S. J. (2013). Divine Struggles: Parents' Contributions and Attachment to God as a Mediator [Master's thesis, Case Western Reserve University]. *OhioLINK Electronic Theses and Dissertations Center*.
- Ironson, G., Stuetzle, R., Ironson, D., Balbin, E., Kremer, H., George, A., et al. (2011). View of God as benevolent and forgiving or punishing and judgmental predicts HIV disease

- progression. *Behavioral Medicine*, 34 (6), 414–425.
- Jeffries, V., (2000). Virtue and marital conflict: A theoretical formulation and research agenda. *Sociological Perspectives*, 43 (2), pp. 231-246.
- Krause N., Emmons R. A., Ironson G., (2015), Benevolent Images of God, Gratitude, and Physical Health Status, *The Journal Relig Health*;54 (4), pp. 1503–1519
- Kwiatkowska M. M., Rogoza R.; (2019) A modest proposal to link shyness and modesty: Investigating the relation within the framework of Big Five personality traits, *Personality and Individual Differences* 149, pp. 8–13.
- Lee, K & Ashton M. C. (2004) Psychometric Properties of the HEXACO, *Personality Inventory*, *Multivariate Behavioral Research*, 39 (2), pp. 329-358.
- Michael J. C., James E. M., John A. J.; (2000); A virtues approach to personality; *Personality and Individual Differences*, 28 (5), 997–1013.
- Peterson, C., & Seligman, M. E.P. (2004), *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Raad B. D. & Oudenhoven J. P. V; (2011) A Psycholexical Study of Virtues in the Dutch Language, and Relations between Virtues and Personality; *European Journal of Personality*, 25 (1), pp. 43–52.
- Chaefer C. A. & Gorsuch R. L, (1991) Psychological Adjustment and Religiousness: The Multivariate Belief-Motivation Theory of Religiousness, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 30 (4), pp.. 448-461.
- Schaap-Jonker H., Eurelings-Bontekoe E., Verhagen, P. J., Zock H. (2002) Image of God and personality pathology: An exploratory study among psychiatric patients. *Mental Health, Religion & Culture*, 5 (1), 55-71.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55 (1), pp. 5–14.
- Shou-Kuan M.; (2011) The Relationship between Virtues and Personality Traits of Chinese College Students; *Social Behavior and Personality: an international journal*, 39 (10), 1379-1386.
- Stevens, N. J. (2005). How virtues and values affect marital intimacy. Masters of Science, Department of Marriage and Family Therapy School of Family Life. *Brigham Young University*.
- Veldorale-Brogan, A., Bradford, K., & Vail, A. (2010). Marital virtues and their relationship to individual functioning, communication, and relationship adjustment. *Marital and Family Therapy*, 5 (4), pp. 281-293.
- Wong-Mcdonald, A., Gorsuch, R. H. (2004). A Multivariate Theory of God Concept, Religious Motivation, Locus of Control, Coping and Spiritual Well-being. *Psychology and Theology*. 32 (4), pp. 318-334.
- Zhao K., Ferguson E. & Smillie L. D. (2016) ; Prosocial Personality Traits Differentially Predict Egalitarianism, Generosity, and Reciprocity in Economic Games; *Frontiers in Psychology*. 7 (1), pp. 1-18